

Ebeveyn Özyetkinliğinin Yordayıcısı Olarak Ebeveyn – Çocuk İlişkisi

Child – Parent Relationship as a Predictor of Parental Self-Efficacy

Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Fakültesi, Ordu Üniversitesi, Ordu, Türkiye, selenpdr@gmail.com

Geliş Tarihi:07.12.2017

Kabul Tarihi:24.11.2018

ÖZ

Bu çalışmanın amacı ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişkinin niceliğinin (çocukla geçirilen vakit) ve niteliğinin (çocukla yaşanan çatışma ve çocukla kurulan olumlu ilişki) onların özyetkinlik algısını yordayıp yordamadığını incelemektir. Bu nedenle 170'i (%81,7) kadın 38'i (%18,3) erkek olmak üzere toplam 208 ebeveyn den veri toplanmış ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukla çatışma yaşama ve çocukla kurulan olumlu ilişki değişkenleri ebeveyn özyetkinliğini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bu iki değişken birlikte toplam varyansın %29'unu açıklamaktadır. Çocukla geçirilen vakit değişkeni ise ebeveyn özyetkinliğini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Elde edilen bulgular ışığında ebeveynlerle çalışan ruh sağlığı uzmanlarının ebeveynlerin özyetkinlik düzeylerini arttırmak için ebeveynlik becerileri üzerinde çalışmalarını ve çocukla iletişim konularına odaklanmalarını önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn özyetkinliği, çocukla çatışma, çocukla olumlu ilişki, çocukla geçirilen vakit.

ABSTRACT

The objective of this study is to examine whether quantitative features of parent-child relationship (time spent with children) and quality of parent-child relationship (conflict with children and positive relationship with children) predict parental self-efficacy or not. For this aim, data were collected from 170 (81.7 %) women and 38 (18.3 %) men. Multiple regression analysis was used to determine predictors of the parental self-efficacy. Results revealed that conflict with children and positive relationship with children predicted parental self-efficacy significantly whereas time spent with children didn't predict parental self-efficacy significantly. Both of the variables explained 29 % of variance in parental self-efficacy. In the light of the results it can be suggested that professionals who work with parents could focus on quality of parent-child relationship in order to increase parental self-efficacy.

Keywords: Parental self-efficacy, conflict with child, positive relation with child, time spent with child.

GİRİŞ

Ebeveyn özyetkinliği kavramı, çeşitli çalışmalarda ebeveyn yeterliği, anne yeterliliği, anne rol yeterliği, algılanan rol başarısı gibi farklı kavramlar kullanılarak ifade edilse de (Montigny ve Lacharite, 2005) bu çalışmada İngilizce ‘‘self-efficacy’’ kavramının Türkçe karşılığı olan ‘‘özyetkinlik’’ kelimesi (Acar, Arıcı, Haskan-Avcı, Dinçel, Kepir ve diğ., 2012) kullanılmıştır. Yetkinlik kavramını ilgili literatüre kazandıran Bandura (1997) ebeveyn özyetkinliğini gelişimsel olarak çocuğun spesifik durumlarla baş etmesine ve olumlu gelişimini ve uyumunu kolaylaştırmak için çocuğu etkileme kapasitesine ilişkin ebeveyn inancı olarak tanımlamıştır. Ebeveyn özyetkinliği çocuğa ebeveynlik yapmakla ilgili görevleri yerine getirme ve onları organize etme kapasitesi ile ilgili ebeveynin yargıları veya inançları olarak tanımlanmaktadır (Montigny ve Lacharite, 2005). Diğer bir ifade ile ebeveyn özyetkinliği ebeveynin bu rolünü nasıl gerçekleştirdiğine ilişkin duyduğu inançtır.

Ebeveyn özyetkinliğinin ne gibi faktörlerle ilişkili olduğunu ortaya koymaya çalışan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; ebeveyn özyetkinliğinin problemlili ebeveynlik davranışları (Coleman ve Karraker, 1998), ebeveynlik yeterliği (Pennell, Whittingham, Boyd, Sanders ve Colditz, 2012), depresyon (Heerman, Taylor, Wallston ve Barkin, 2017), uyum (Jones ve Prinz, 2005) çocukların sosyal yetkinliği (Ogelman ve Topaloğlu, 2014), çocuğun akademik başarısı (Ardelt ve Eccels, 2001) ve çocuğun dışı yönelim davranışları (Glatz ve Buchanan, 2015; Meunier, Roskam ve Browne, 2011) ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Aynı zamanda ebeveyn özyetkinliğini etkileyen faktörler incelendiğinde özyetkinlik düzeyinin birçok etmeden etkilendiği görülmektedir. Örneğin; Aksoy ve Diken’in (2009) çalışmasına göre ebeveyn özyetkinlik düzeyleri sosyo-ekonomik durum, sosyal destek, bekâr anne olma ve annelik yaşı gibi değişkenlerden etkilenmektedir. Coleman ve Karraker (2000) de çalışmalarında duygusal yönünden ziyade daha çok sosyal yönü baskın çocukları olan, eğitim ve gelir düzeyleri yüksek, çocuğuyla daha çok olumlu ilişki içine giren ebeveynlerde daha yüksek düzeyde özyetkinlik algısı gözlemlenmiştir. Glatz ve Buchanan (2015) da ebeveyn özyetkinliğinin ebeveyn – çocuk iletişiminden etkilendiği ortaya koymuşlardır. Anne ve babaların ayrı ele alındığı bir çalışmada (Murdock, 2013) ise annelik özyetkinlik algısının hem düşmanca ve zorlayıcı ebeveynlik davranışları ile hem de çocuk davranış problemleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bir başka çalışmada (Gali Cinamon, Weisel ve Tzuk, 2007) ise ebeveyn özyetkinlik algısının çalışan ebeveyn olma ve ebeveynliğe adanmışlık duygusundan etkilendiği ortaya konmuştur. Ayrıca ebeveyn özyeterlilik algısı ile ilgili yapılan bir diğer çalışmada (Aksoy ve Diken, 2009) annelerin özyeterlilik algısının düzeyi ile çocukların bilişsel, sosyal, dil gelişimleri ve problem davranışları arasında ilişki olduğu ortaya konmuştur. Diğer bir ifade ile ebeveyn özyetkinliği yüksek olan bireylerin çocuklarının gelişimleri daha sağlıklı ve problem davranış görülme olasılıkları daha düşük olabilmektedir. Tüm bu çalışmalardan hareketle ebeveyn özyetkinliğinin hem bireyin kendisiyle ilgili birtakım alanlar ile hem de çocuğunun gelişimi ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Özyetkinliği araştıran çalışmalara bakıldığında bazı araştırmacıların sadece anneleri çalışma grubuna dahil ettikleri görülmektedir. Bu çalışmalar ebeveyn özyetkinliğine benzer şekilde bireyin anne olmaya ilişkin yetkinliği; diğer bir ifade ile anne özyetkinliği (maternal self-efficacy) kavramını ele almaktadırlar. Örneğin; annelerin özyetkinlik algısının, onların davranışsal yeterlikleri ile çocukların mizacını zor algılama arasındaki ilişkide aracılık rolünü inceleyen bir çalışmada (Teti ve Gelfand, 1991) diğer değişkenlerin etkisinden bağımsız olarak özyetkinlik algısı ile davranışsal yeterlik arasında ilişki olduğu ortaya konmuştur. Diğer bir ifade ile davranışsal olarak kendilerini yeterli algılayan annelerin özyetkinlik düzeyleri daha fazladır. Annelerle yapılan bir çalışmada (Leahy-Waren, McCarthy ve Corcoran, 2012) ise doğumdan altı hafta sonra annelik özyetkinlik düzeyleri incelenmiş ve annelik özyetkinliğinin doğum sonrası depresyon ve sosyal destek ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Ebeveyn özyetkinliği gerek anne-babanın gerekse de sadece annenin özyetkinliği olarak ele alınsa da her iki durumda da çocukla kurulan ilişki üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada çocukla kurulan ilişki hem nitel hem de nicelik olarak ele alınmış ve ebeveyn özyetkinliği ile ilişkisi incelenmiştir. Nitekim Sanders ve Woolley (2005) araştırmalarında ebeveyn özyetkinliği düşük bireylerin çocuklarına daha fazla işlevsel olmayan disiplin yöntemi uyguladığını dolayısıyla daha çok çatışma yaşayabileceğini ortaya koymuşlardır. Bazı araştırmacılar ise ebeveyn özyetkinliği yüksek olanların, daha olumlu ebeveynlik özellikleri gösterebileceğini (Coleman ve Karraker, 1998) ifade ederek özyetkinliğin ebeveynlik davranışları üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Ebeveynin özyetkinlik algısı onun çocuğuyla kurduğu ilişkiden etkilenebileceği gibi, çocuğuyla kurduğu ilişki de onun algısını etkileyebilmektedir (Ardelt ve Eccles, 2001; Glatz ve Buchanan, 2015; Jones ve Prinz, 2005). Tüm bunlardan hareketle ebeveynin kendine ilişkin özyetkinlik algısı ile çocuğuyla kurduğu ilişkisi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada ebeveyn özyetkinlik algısı ile ilişkili olabileceği düşünülen çocuk ve ebeveyn ilişkisi değişkeni ele alınmıştır.

Ebeveynler çocukların sağlıklı gelişimine etki eden kuşkusuz en önemli faktörlerden biridir. Bu nedenle ebeveynlerin güçlendirilmesi daha sağlıklı çocukların yetişmesinde katkı sağlayacaktır. Yukarıdaki araştırmalarda da bahsedildiği gibi ebeveynin çocukla kurduğu ilişki ebeveyn özyetkinliği ile ilişkili olabilmektedir. Ebeveyn özyetkinliği ise ebeveynlerin evlilik doyumundan, çocuğun uyumuna kadar (Jones ve Prinz, 2005) aile içindeki birçok durumu etkileyebilmektedir. Bu nedenle ebeveyn özyetkinliğini etkileyen faktörlerin ortaya çıkarılması ebeveynlerle yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olabilecektir. Ebeveyn özyetkinliği hem ebeveynlerin hem de çocukların gerek davranışsal gerekse de duygusal birçok alanı ile ilişkili olabilmektedir. Bu nedenle çocukların daha sağlıklı gelişim göstermeleri ve kurdukları sosyal ilişkilerde daha başarılı olmaları için ebeveyn özyetkinlik düzeylerinin artırılması önemli görülmektedir. İlgili literatürdeki deneysel çalışmalar (Mouton ve Roskam, 2015; Sofronoff ve Farbotko, 2002) ebeveyn özyetkinlik düzeyinin çeşitli müdahale yöntemleri ile arttırılabildiğini göstermektedir. Böylelikle ebeveyn özyetkinliği ile ilişkili faktörleri bilmek, deneysel çalışmalara da yol gösterici olacaktır.

Bu çalışmada test edilen hipotez ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişkinin niceliğinin (çocukla geçirilen vakit) ve niteliğinin (çocukla yaşanan çatışma ve çocukla kurulan olumlu ilişki) onun özyetkinlik algısını yordayabileceği yönündedir. Buradan hareketle bu çalışmada çocukla yaşanan çatışma, çocukla kurulan olumlu ilişki ve çocukla geçirilen vakit ebeveyn özyetkinliğinin birer yordayıcısı olarak ele alınmıştır. Bu amaçla çalışmada aşağıdaki soruya yanıt aranmıştır:

1. Çocukla yaşanan çatışma, çocukla kurulan olumlu ilişki ve çocukla geçirilen vakit, ebeveyn özyetkinliğini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Ebeveyn özyetkinliğinin çocukla çatışma, çocukla olumlu ilişki ve çocukla geçirilen vakit değişkenleri tarafından yordanıp yordanmadığının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışma betimsel niteliktedir.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu 170'i (%81,7) kadın ve 38'i (%18,3) erkek olmak üzere toplam 208 ebeveynden oluşmaktadır. Ebeveynlerin 16'sı (%7,7) bekar, 192'si (%92,3) ise evlidir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin ise çocuklarından 117'si kız (%56,3); 91'i (%43,7) erkektir. Çocukların yaşları 6 ile 12 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 8,86'dır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği: Demir ve Gündüz (2014) tarafından Türkiye'ye uyarlaması yapılan ölçek Caprara, Regalia, Scabini, Barbanelli ve Bandura (2004) tarafından geliştirilmiştir. Özgün hali 12 maddeden ve tek faktörlü yapıdan oluşan ölçeğin üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin 11 maddeden oluştuğu ve tek faktörlü bir yapısının olduğu görülmüştür. EYÖ'nin ölçüt bağımlı geçerlik çalışmasında Genel Yetkinlik Ölçeği (GYÖ) ile EYÖ'nin toplam puanları arasındaki korelasyon .78 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları kapsamında Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .92 olarak hesaplanırken; test tekrar test güvenirlik sonucunun .94 olduğu rapor edilmiştir. Bu çalışma kapsamında ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır.

Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği: Pianta (1992) tarafından geliştirilen ölçek Akgün ve Yeşilyaprak (2010) tarafından Türkiye'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin orijinal versiyonu üç boyutlu olmasına rağmen Türkiye'ye uyarlama çalışması sonucunda iki boyutlu bir yapısı olduğu görülmüştür. Çatışma boyutunda yer alan maddelerin yük değeri .38 ile .72 arasında değişirken; olumlu ilişki boyutunda .42 - .72 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin test tekrar test güvenirlik katsayısı çatışma boyutu için .98; olumlu ilişki boyutu için .96; ölçeğin tamamı için ise .96; bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları çatışma boyutu için .85; olumlu ilişki boyutu için .73 ve ölçeğin tamamı için .73 olarak bulunmuştur. Spearman Brown düzeltmesinden sonra testin iki yarısı arası korelasyonu ise aynı sırayla .84, .73 ve .72 dir. Bu çalışma kapsamında çatışma boyutu için .72; olumlu ilişki boyutu için .65; olarak hesaplanmıştır.

2.4. İşlem Yolu ve Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri Ankara'daki çeşitli okullarda çocuğu öğrenimine devam eden velilerden toplanmıştır. Uygulama sürecinde okul psikolojik danışmanlarıyla iletişime geçilmiş ve çalışmaya katılmayı kabul eden ebeveynlere çalışmanın amacı açıklanarak ölçek setleri dağıtılmıştır. Bir hafta süre verildikten sonra ebeveynlerden ölçekleri rehberlik servisine bırakmaları istenmiş ve araştırmacı tarafından ölçekler okul psikolojik danışmanından teslim alınmıştır.

Çalışmada verilerin analizinde SPSS 21 istatistik programı kullanılmış ve ebeveyn öz yetkinliğinin yordayıcıları belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon yönteminden yararlanılmıştır. Çoklu doğrusal regresyon varsayımları incelenmiş ve değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin -3 ile +3 arasında olduğu ve verilerin normal dağılım gösterdiği (Tabachnick ve Fidell, 2007) ve otokorelasyon için hesaplanan Durbin Watson testi değerinin 1.77 olması (Tabachnick ve Fidell, 2007) ve hesaplanan korelasyon katsayıları ile verilerin çoklu bağılantılılık göstermemesi nedeniyle veri setinin regresyon varsayımlarını karşıladığı görülmüştür. Araştırmada hata payı .05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bağımlı ve bağımsız değişkene ait ortalama ve standart sapmalar ile bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayıları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlere ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	\bar{X}	Ss	1	2	3
1.Ebeveyn Özyetkinlik	62.68	9.10	-		
2.Çatışma	29.31	8.88	-.27**	-	
3.Olumlu İlişki	44.45	3.94	.52**	-.30**	-
4. Çocukla Geçirilen Vakit	6.75	3.92	.03	-.08	.08

Tablo 1’de görüldüğü gibi değişkenlerin ortalamaları 6.75 ile 62.68 arasında değişirken; standart sapma değerleri 3.92 ile 9.10 arasında değişmektedir. Değişkenlerin birbiri ile olan ilişkilerine bakıldığında ebeveyn özyetkinliğin çocukla çatışma ile olumsuz ($r=-.27$; $p< .01$), çocukla kurulan olumlu ilişki ile olumlu ($r=.52$; $p< .01$) ve anlamlı bir korelasyon gösterdiği görülürken; geçirilen vakit ile arasında ($r=.03$; $p> .05$) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çocukla olan çatışma değişkeni ile çocukla kurulan olumlu ilişki ($r=-.30$; $p< .01$) arasında ise anlamlı ve olumsuz yönde bir ilişki söz konusudur. Ebeveyn özyetkinliğinin yordayıcılarını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ebeveyn Özyetkinliğinin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	β	t	p	R	R ²	F	p
Sabit		2.38	.01	.54	.29	27.41	.00
Geçirilen Vakit	-.01	-.25	.79				
Çatışma	-.13	-2.10	.03				
Olumlu ilişki	.48	7.82	.00				

Tablo 2’de görüldüğü gibi ebeveyn – çocuk ilişkisinde çatışma ($t=-2.100$, $p< .05$) ve çocukla kurulan olumlu ilişkinin ($t=7.824$; $p< .001$) ebeveyn özyetkinliğini anlamlı düzeyde yordamasına karşın çocukla geçirilen vakit değişkeni ($t=-.255$, $p> .05$) ebeveyn özyetkinliğinin anlamlı bir yordayıcısı olarak bulunmamıştır. Çocukla çatışma yaşama ve çocukla kurulan olumlu ilişki değişkenleri birlikte ebeveyn özyetkinliğindeki toplam varyansın %29’unu açıklamaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada ebeveyn özyetkinlik algısını yordayan değişkenler incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre çocukla yaşanan çatışma ve çocukla kurulan olumlu ilişkin ebeveyn özyetkinliğini yordadığı ortaya konulurken; çocukla geçirilen vakit değişkeni ebeveyn özyetkinliğinin bir yordayıcısı olarak bulunmamıştır.

Çocukla çatışma yaşamının ebeveyn özyetkinliğinin bir yordayıcısı olarak bulunması özyetkinlik düzeyi düşük ebeveynlerin çocuklarıyla çatışma yaşayabileceğini veya çocuklarına daha katı disiplin uygulayabileceğini gösteren araştırma sonuçlarıyla (Coleman ve Karraker, 1998; Murdock, 2013; Sanders ve Woolley, 2005) paralellik göstermektedir. Ebeveyn özyetkinliğinin özellikle çocukların dışsallaştırma davranışlarıyla olan ilişkisi (Glatz ve Buchanan, 2015; Meunier, Roskam ve Browne, 2011) düşünüldüğünde çocuklarıyla çatışma yaşayan ebeveynlerin özyetkinliklerinin düşük olması şaşırtıcı bir sonuç değildir. Çocuk saldırganlık, kurallara karşı gelme gibi dışsallaştırma davranışları sergilediği zaman ebeveyn çocuğuyla çatışma yaşayabilir ve bu durum kendini yetersiz algılamasına yol açabilir.

Çocukla kurulan olumlu ilişkinin ebeveyn özyetkinliğinin bir yordayıcısı olarak bulunması da ebeveyn özyetkinliği ile olumlu ebeveynlik davranışları arasında ilişki olduğunu gösteren araştırma sonuçlarıyla (Coleman ve Karraker, 1998; Glatz ve Buchanan, 2015) paralel bir bulgudur. Diğer bir ifade ile çocuğuyla olumlu ilişki kurabilen ebeveyn, kendini ebeveynlik konusunda daha yetkin görebilecektir. Bununla birlikte ebeveyn özyetkinliği ve ebeveynlik arasında döngüsel bir ilişkinin olmasının da bu sonuca etki ettiğinden söz edilebilir. Jones ve Prinz (2005) çalışmalarında ebeveyn özyetkinliğini konu alan araştırmaları incelemiş ve ebeveyn özyetkinliği yüksek olan ebeveynlerin çocuklarıyla daha iyi ilişkiler içerisinde olabildiği, ebeveynlik görevlerini yerine getirebildiklerini ve bunun karşılığı olarak da ebeveyn özyetkinliklerinin arttığını belirtmişlerdir.

Çocukla geçirilen vaktin ebeveyn özyetkinliğinin bir yordayıcısı olarak bulunmaması Coleman ve Karraker’ın (2000) çocuğuyla daha çok ilişki kuran ebeveynlerin özyetkinlik düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuyla çelişmektedir. Çocukla geçirilen vakit değişkenin

ebeveyn özyetkinliğin bir yordayıcısı olarak çıkmamasının nedeninin ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdiği vakti doğru değerlendirememeleri ile ilgili olabileceği düşünölmektedir. Örneğin veri seti incelendiğinde çocuklarıyla bir gün içerisinde 12 saat ve daha fazla vakit geçirdiğini ifade eden ebeveyn sayısı 26'dır. Ayrıca ebeveynlerin 70'i çocuklarıyla bir gün içinde altı saat ile 12 saat arasında vakit geçirdiği ifade etmiştir. Bu yanıtlardan hareketle ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri etkili vakit süresini göz önüne almadıkları düşünölebilir. Böylece ebeveyn özyetkinliğini yordamada çocukla geçirilen niceliksel vaktin önemli olmadığı söylenebilir.

Çalışmanın bulguları genel olarak ele alındığında; çocukla kurulan ilişkinin niteliğinin ebeveyn özyetkinliğini yordadığı ancak buna karşın niceliğin bir yordayıcı olarak çıkmadığı görölmektedir. Buradan hareketle ebeveynin çocuğuyla kurduğu ilişkinin niceliğinden çok, çocuğuyla karşılıklı iletişime dayalı, olumlu bir ilişki kurmasının kendisine olan algısını ile ilişkili olabileceği söylenebilir.

Bulgular ışığında ebeveynlerle çalışan psikolojik danışmanlara ebeveynlerin özyetkinlik düzeylerini arttırmak için öncelikle çocukla olan çatışmaları çözmeleri ve ebeveynlerin çocuklarıyla daha olumlu ilişki kurmaları konularına odaklanmaları önerilebilir. Ebeveyn özyetkinliğinin çocuğun akademik başarısından sosyal duygusal gelişimine kadar çeşitli alanları etkilediği göz önüne alındığında, okullarda da eğitim – öğretim faaliyetlerin sağlıklı yürütölmesi için çocuğun ailesiyle olan ilişkileri ele almak önemlidir. Okullarda görev yapan psikolojik danışmanlar çocuklarda görölen çeşitli problemlerin kaynağının aile olduğunu düşündükleri zaman aile görüşmelerinde ebeveynlerin özyetkinlik düzeylerini de inceleyip, buna yönelik önleyici ya da müdahale edici hizmetler sunabilirler. Ek olarak; ebeveyn yetkinliğini arttırmaya yönelik olarak yapılacak olan psiko-eğitim çalışmaları planlamalarında çocukla kurulan ilişkinin iyileştirilmesine yönelik oturumlar tasarlanabilir ve bu çalışmalar ebeveyn – çocuk arasındaki çatışmanın azaltılması ve daha olumlu ilişki kurmaları için gereken becerilerin kazandırılmasına odaklanabilir.

Çalışmanın sınırlılıkları incelendiğinde çalışmaya katılan ebeveynlerin çoğunu annelerin oluşturması bulguların babalara genellenebilirliğini azaltmaktadır. Bununla birlikte araştırmada çocukla geçirilen vakit değişkeninin sadece saat olarak ele alınması o vaktin nasıl kullanıldığının sorgulanmaması çalışmanın diğer bir sınırlılığıdır. Bu nedenle araştırmacılara ilerideki çalışmalarında ebeveyn sayısını arttırarak anne ve babaların birbirine yakın düzeyde katılmalarını sağlamaları ve ebeveyn özyetkinliği ile ilgili kurulacak modellerin anne ve baba için ayrı ayrı test edilmesi önerilebilir. Buna ek olarak anne – baba ve çocuktan veri toplanarak bu verilerin tek birimler halinde kullanılabileceği dyadic model analizlerinden de yararlanılabilir. Ayrıca çocukla geçirilen vakit değişkeninin belirtildiği gibi sadece nicelik olarak değil, o vakitte neler yapıldığının ve geçirilen vakitten memnuniyet derecesinin de sorularak nitelik olarak da ele alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, T., Arıcı, F., Haskan-Avcı, Ö., Dinçel, E. F., Kepir, D. ve Demirtaş-Zorbaz, S. (2012). *Dictionary of psychological counseling and guidance terms*. (ed. Voltan-Acar, N.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Akgün, E. ve Yeşilyaprak, B. (2010). Çocuk Anababa İlişki Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Balıkesir University Journal of Social Sciences Institute*, 13(24) 44 – 53.
- Aksoy, V. ve Diken, İ. H. (2009). Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Faköltesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(01), 059-068.

- Ardelt, M., & Eccles, J. S. (2001). Effects of mothers' parental efficacy beliefs and promotive parenting strategies on inner-city youth. *Journal of Family Issues*, 22(8), 944-972.
- Coleman, P. K., & Karraker, K. H. (1998). Self-efficacy and parenting quality: Findings and future applications. *Developmental Review*, 18(1), 47-85.
- Coleman, P. K., & Karraker, K. H. (2000). Parenting self- efficacy among mothers of school age children: Conceptualization, measurement, and correlates. *Family Relations*, 49(1), 13-24.
- Demir, S. ve Gündüz, B. (2014). Ebeveyn yetkinlik ölçeğinin uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları/adaptation of the parental self-efficacy scale: the study of validity and reliability. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25) 309-322.
- Gali Cinamon, R., Weisel, A., & Tzuk, K. (2007). Work—family conflict within the family: crossover effects, perceived parent—child interaction quality, parental self-efficacy, and life role attributions. *Journal of Career Development*, 34(1), 79-100.
- Glatz, T., & Buchanan, C. M. (2015). Change and predictors of change in parental self-efficacy from early to middle adolescence. *Developmental Psychology*, 51(10), 1367.
- Heerman, W. J., Taylor, J. L., Wallston, K. A., & Barkin, S. L. (2017). Parenting self-efficacy, parent depression, and healthy childhood behaviors in a low-income minority population: a cross-sectional analysis. *Maternal and Child Health Journal*, 21(5), 1156-1165.
- Jones, T. L., & Prinz, R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25(3), 341-363.
- Leahy- Warren, P., McCarthy, G., & Corcoran, P. (2012). First- time mothers: social support, maternal parental self- efficacy and postnatal depression. *Journal of Clinical Nursing*, 21(34), 388-397.
- Meunier, J.C., Roskam, I., & Browne, D.T. (2011). Relations between parenting and child behavior: Exploring the child's personality and parental self-efficacy as third variables. *International Journal of Behavioral Development*, 35(3), 246-259.
- Montigny, F., & Lacharité, C. (2005). Perceived parental efficacy: Concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 49(4), 387-396.
- Mouton, B., & Roskam, I. (2015). Confident mothers, easier children: A quasi-experimental manipulation of mothers' self-efficacy. *Journal of Child and Family Studies*, 24(8), 2485-2495.
- Murdock, K. W. (2013). An examination of parental self-efficacy among mothers and fathers. *Psychology of Men & Masculinity*, 14(3), 314-323.
- Ogelman, H. G., ve Topaloğlu, Z. Ç. (2014). 4-5 Yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 241 – 271.
- Pennell, C., Whittingham, K., Boyd, R., Sanders, M., & Colditz, P. (2012). Prematurity and parental self-efficacy: the preterm parenting & self-efficacy checklist. *Infant Behavior and Development*, 35(4), 678-688.
- Sanders, M. R., & Woolley, M. L. (2005). The relationship between maternal self- efficacy and parenting practices: Implications for parent training. *Child: Care, Health and Development*, 31(1), 65-73.

- Sayer, L. C., Gauthier, A. H., & Furstenberg, F. F. (2004). Educational differences in parents' time with children: Cross-national variations. *Journal of Marriage and Family*, 66(5), 1152-1169.
- Sofronoff, K., & Farbotko, M. (2002). The effectiveness of parent management training to increase self-efficacy in parents of children with Asperger syndrome. *Autism*, 6(3), 271-286.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5th. Ed.). Pearson Education, Inc. Boston
- Teti, D. M., & Gelfand, D. M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: the mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development*, 62(5), 918-929.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Bandura who introduced the concept of efficacy to the literature (1997) defined the parental self-efficacy as the belief of parent in the capacity of dealing with specific cases developmentally and affecting child in order to and to ease child's positive development and adaptation. The parental self-efficacy is described as parent judgements or beliefs related to performing tasks about parenting a child and organizing these tasks (Montigny and Lacharite, 2005). In other words, parental self-efficacy is the belief of parent in his/her capacity about parenting.

Parental self-efficacy affects many variables of parent, it can affect the developments of children as well. For instance, there are studies that demonstrate that parental self-efficacy are related to problematic parenting behaviours (Coleman, & Karraker, 1998), parenting efficacy (Pennell, Whittingham, Boyd, Sanders and Colditz, 2012), depression (Heerman, Taylor, Wallston, & Barkin, 2017), adaptation (Jones, & Prinz, 2005) social efficacy of children (Ogelman, & Topaloğlu, 2014), academic success of child (Ardelt and Eccels, 2001) and extraversion behaviours of child (Glatz, & Buchanan, 2015; Meunier, Roskam, & Browne, 2011). Moreover, in a study about parental self-efficacy (Aksoy, & Diken, 2009) a relationship between the level of mother's parental self-efficacy and cognitive, social, language development and problem behaviours of children was revealed.

As is seen, parental self-efficacy can be related to both behavioural and emotional spaces of parents and children. Thus, to raise the levels of parental self-efficacy is considered significant, so that children make a healthier progress and become more successful in social relationships they build. The experimental studies carried out (Sofronoff, & Farbotko, 2002) prove that the levels of parental self-efficacy can be raised with various intervention methods. Therefore, to know the factors that effect parental self-efficacy is going to guide the experimental studies.

As it is mentioned in the researches above, the relationship that parent establishes with child can be related to parental self-efficacy. The hypothesis tested in this study advocates that the quantity of the relationship between parent and child (time spent with child) and quality (conflict with child and positive relationship with child) can affect his/her self-efficacy perception. From this point of view, in this study conflict with child, positive relationship with child and time spent with child is approached as predictors of parental self-efficacy. For this aim, an answer is sought for the question below:

1. Does the conflict with child, positive relationship with child and time spent with child predict the parental self-efficacy?

Method

The study group is composed of 208 parents in total including 170 (81.7%) women and 38 (18.3%) men. When the sexes of the children are examined it is seen that 117 of them (56.3%) are girls and 91 of them (43.7%) are boys.

Data Collection Tools

Parent Efficacy Scale: The scale adapted to Turkey by Demir and Gündüz (2014), was developed by Caprara, Regalia, Scabini, Barbanelli and Bandura (2004). As a result of the exploratory factor analysis on the scale, of which original version was comprised of 12 properties and single factorial structure, it was found that the scale was composed of 11 properties and had a single factorial structure. In the criterion-referenced study of PES, the correlation between the total scores of General Efficacy Scale (GES) and PES was found as .78. While Cronbach's Alpha internal consistency co-efficient calculated to determine the reliability of the scale was calculated as .92, test-retest reliability result was reported as .94.

Child Parent Relationship Scale: The scale developed by Pianta (1992) was adapted to Turkey by Akgün and Yeşilyaprak (2010). Although the original version of the scale was with three factors, it was seen that it had a two-factor structure as a result of the adaptation to Turkish. While the load value of the properties in the first factor varies between .38 and .72, it is between .42- .72 in the second factor. Test-retest reliability coefficient of the scale was found as .98 for conflict sub-dimension and .96 for relationship sub-dimension, and .96 for the total score. The internal consistency coefficients of the scale (Cronbach's alpha) was found as .85 for conflict dimension, .73 for positive relationship dimension and .73 for the total score. After Spearman Brown correction, the correlation between the two halves of the test is in the same turn .84, .73 and .72.

Results

When the relationships between the variables were examined, it was seen that parental self-efficacy showed a negative correlation of conflict with child ($r=-.27$; $p<.01$) while it had a positive ($r=.52$; $p<.01$) and meaningful correlation of positive relationship, there was no meaningful relationship about time spent with child ($r=.03$; $p>.05$). There is a meaningful and negative relationship between conflict variable and positive relationship with child ($r=-.30$; $p<.01$).

According to the results of the multiple regression analysis although the conflict in parent-child relationship ($t=-2.100$, $p<.05$) and the positive relationship with child ($t=7.824$; $p<.001$) significantly predicted the parental self-efficacy, the variable of time spent with child ($t=-.255$, $p>.05$) was not found as a predictor of the parental self-efficacy. Conflict with child and positive relationship with child explains 29% of the total variance in the parental self-efficacy with the variables.

Discussion and Conclusion

The fact that conflict with child has been found as a predictor of the parental self-efficacy shows parallels with the research results (Coleman, & Karraker, 1998; Murdock, 2013; Sanders, & Woolley, 2005) which demonstrate that the parents with low self-efficacy levels can have conflict with their children or impose a strict discipline on them.

The fact that the positive relationship with children has been found as a predictor of the parental self-efficacy, is a parallel finding with the research results (Coleman, & Karraker, 1998; Glatz, & Buchanan, 2015) that show there is a relationship between parental self-efficacy

and positive parenting behaviours. In other words, a parent who can establish a positive relationship with his/her child, can see himself/herself more efficient about parenting.

The fact that time spent with child has not been found as a predictor of the parental self-efficacy, conflicts with the result reached by Coleman and Karraker (2000) that the parents who establish much more relationship with their children have higher levels of self-efficacy. The reason that variable of time spent with child is not found as a predictor of the parental self-efficacy can be resulted from the fact that the answers of the parents are not realistic or the question directive is not given clearly. For example, when we look at the data set, the number of the parents who say that they spend 12 hours or more time with their children in a day is 26. Moreover, 70 of the parents express that they spend time between 6 and 12 hours with their children in a day. It can be concluded from the aforesaid answers that the parents do not take the efficient time they spend with children into account. Thus, it can be said that the quantitative time spent with child to predict the parental self-efficacy is not significant.

When the findings are examined in general, it is seen that the quality of the relationship with child predicts the parental self-efficacy but the quantitative is not found as a predictor. The fact that the parent establishes a positive relationship based on a mutual communication with his/her child can affect the perception of his/her child and himself/herself.